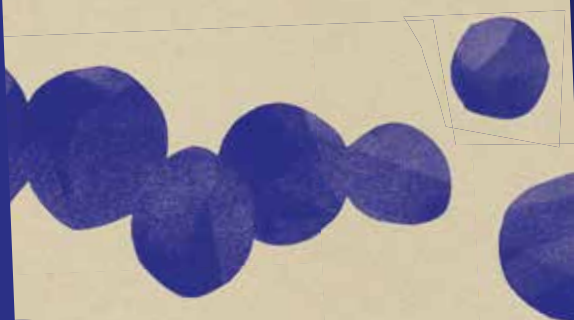

Nieuwsbrief 30

NAJAAR 2019

Uit de
sterren *De lange
weg naar een nieuwe
geboorte*

Rudolf Steiner
werken en voordrachten

Stichting Rudolf Steiner Vertalingen
Nieuwsbrief nr. 30 najaar 2019

Secretaris

Mayke Marechal-de Witt Hamer
Boswachtersveld 203
7327 JS Apeldoorn
secretaris@steinervertalingen.nl

Penningmeester

Floris Lambrechtsen
Kadoelenweg 220
1035 NN Amsterdam
penningmeester@steinervertalingen.nl

www.steinervertalingen.nl

Triodos Bank NL80 TRIO 0212 1852 25
ING NL88 INGB 0000 6983 88
KVK Utrecht 41183837

Bestuur

Jana Loose, voorzitter
Mayke Marechal-de Witt Hamer, secretaris
Floris Lambrechtsen, penningmeester
Jeannette Boertien

Redactie

Frans van Bussel
Michel Gastkemper

Uitgever

Stichting Rudolf Steiner Vertalingen
secretaris@steinervertalingen.nl

Redactie Nieuwsbrief

Jana Loose

Vormgeving

Angélique Kleijne

Bakens verzetten

‘We hebben net zozeer een woord nodig voor “ongeborenheid” als voor “onsterfelijkheid” wanneer we het over de mensenziel hebben.’ Deze zin raakt de kern van de voordrachten in het net verschenen boek *Uit de sterren – De lange weg naar een nieuwe geboorte*. De mens leeft niet alleen voort na de dood, hij was er ook al voor de geboorte. In zijn voorwoord wijst Jesse Mulder erop hoezeer juist in onze tijd, waarin het manipuleren van geboorten hand over hand toeneemt, bewustzijn nodig is van de ‘ongeborenheid’ van de mens.

Rudolf Steiner beschreef in aardse woorden de geestelijke ervaringen van de ziel tussen dood en nieuwe geboorte. Ben je in staat jezelf daarvoor open te stellen, dan kun je steeds dieper gaan beseffen dat je een wezen bent dat uit de sterrenwereld is afgedaald in een menselijk lichaam, dat je een bode bent van de geestelijke wereld waar je vandaan komt. Het grote geheim van wat er tussen twee levens in gebeurt en hoe dat samenhangt met de ontwikkeling die de mens doormaakt, heeft Rudolf Steiner in tal van voordrachten uitgewerkt. Onze uitgave werpt echter een bijzonder licht op de laatste stadia

van het voorgeboortelijke leven en de uiteindelijke afdaling van de ziel in haar aardse lichaam.

‘Het grote geheim van wat er tussen twee levens in gebeurt.’

Ten grondslag aan onze uitgave ligt het boek *Over het voorgeboortelijke leven*, samengesteld door Arie Boogert en verschenen bij Uitgeverij Christofoor in 1987. De vertaling, de inbedding van de voordrachten en de algehele presentatie is echter sterk gemoderiseerd. De uitgave is aangevuld met ‘bijzondere thema’s’ uit Steiners werk, een aantal spreuken en een origineel nawoord van Myriam Driesens, dat een zeer verhelderend overzicht biedt van de heen- en terugweg in het leven tussen dood en nieuwe geboorte.

Toen bestuur en redactie de bakens moesten verzetten, hebben we stevige gesprekken gevoerd over de voortgang en de toekomst van onze reeks

Werken & voordrachten. Veel mensen kennen en waarderen de werkgebieden van de antroposofie, maar vinden de originele bron ervan, het werk van Rudolf Steiner, moeilijk. Dat is zeker deels een kwestie van ‘presentatie’. Wij hebben besloten daarin naar nieuwe vormen te zoeken, zonder iets aan de inhoud af te doen. In deze Nieuwsbrief leest u over de nieuwe beleidsplannen van het bestuur en over de ingrijpende maar doordachte aanpassingen vanuit de redactie. Ons doel is vooral een breder lezerspubliek te bereiken. De eerste nieuwe uitgave met een kunstzinnige en inhoudelijk nieuwe vormgeving is nu van de persen gerold.

Wat onveranderd blijft, is onze grote erkentelijkheid jegens onze begunstigers. Uw vele bijdragen en ruimhartige steun helpen ons enorm om het werk van Rudolf Steiner onder de aandacht van zoveel mogelijk mensen te brengen in het Nederlandse taalgebied.

Jana Loose

Namens het bestuur van de
Stichting Rudolf Steiner Vertalingen

Het geheim van het leven

Over *Uit de sterren - De lange weg naar een nieuwe geboorte*

Vanuit het perspectief van het karma zoekt Jaap van de Weg als schrijver, spreker en cursusleider naar verdiepende gezichtspunten. De titels van zijn boeken, zoals Lof der hindernissen, Achter de sluier en Levensloop-Doodsloop, verraden Jaaps zicht op een werkelijkheid achter de zichtbare wereld. De juiste man voor een gesprek over de thema's in het allernieuwste boek van de Steiner Vertalingen.

Zijn boek *Levensloop-Doodsloop* bestaat uit gedichten en tekeningen die de weg beschrijven tussen dood en geboorte, en ook de voortzetting ervan tussen geboorte en dood. Dat roept de vraag op naar het begin van het leven. Jaap haalt diep adem en steekt van wal: 'Als ik me dat probeer voor te stellen, dan zie ik dat het nooit ophoudt. Je kunt zeggen dat het leven begint bij de geboorte, en dat is in zekere zin waar. Je kunt je ook afvragen of het leven niet bij de conceptie begint – of zelfs al heel lang daarvoor.'

Tussen dood en nieuwe geboorte

Zo kun je zelfs kijken naar de situatie na de dood, die het Kamaloka genoemd wordt. 'Daar ontstaan nieuwe kiemen vanuit vorige levens, ook daar begint het leven,' zegt Jaap, 'en dan is er ook nog de situatie van het zogenaamde middernachtelijk uur, vanwaar de inspiratie voor het volgende aardeleven komt. Daar begint de ziel zich in de richting van de aarde te bewegen.'

In het leven tussen dood en nieuwe geboorte ga je de geestelijke planetensferen door. Daar speelt de vraag met welke wezens je jezelf meer of minder verbindt. De ene keer zal dat meer met de 'onder-zonnige' planetenwezens zijn, de andere keer meer met de hogere 'boven-zonnige' wezens. Die verbindingen zorgen in het volgende aardeleven voor bijvoorbeeld meer diepgang, voor de mogelijkheid van een bepaald talent, of voor andere accenten. Hoe bepalend die verbindingen zijn voor het volgende leven hangt ook af van andere factoren. Bijvoorbeeld of die diepgang of dat talent tijdens het leven wordt gestimuleerd door de omgeving, of welke rol je kiest in de wereld.'

Voornemens

Tijdens het voorgeboortelijke leven neem je dus van alles mee uit hogere werelden. Dat roept de dringende vraag op of er meer te zeggen valt over de mogelijkheid om in dit leven

iets daarvan te herkennen en ook over hoe je daarmee om kunt gaan. In zijn praktijk is Jaap gewend zich op dit terrein te begeven, en hij steekt dan ook meteen van wal: 'Vanuit het hogere perspectief kun je proberen te kijken naar de voornemens die je hebt gemaakt vóór je weer naar de aarde afdaalde. Wat heb je willen ontwikkelen, welke thema's horen daarbij? Welke ervaringen heb je daarvoor nodig en wie kan jou die geven? In de geestelijke wereld maak je daarover afspraken met iemand en die afspraken kunnen behoorlijk dramatisch zijn. Misschien wilde je wel 'authenticiteit' verwerven en kreeg je vervolgens hier op aarde ouders die je niet 'zien'. Voorgeboortelijke afspraken horen bij het hele decor, ze zijn gedetailleerd, vrij in de vorm maar dwingend. Het is dan de vraag of je de ervaring oppakt of niet. Soms lukken die afspraken gewoon niet. Maar jezelf afvragen 'Waarom gebeurt me dit?' brengt je al verder.'

Vanuit een hoger perspectief kijken, dat vergt iets wat niet iedereen zo maar gegeven is. Jaap wil het wel toelichten: 'Wij, mensen van deze tijd, hebben ook geleefd in het oude Egypte. We hebben er dingen gedaan, we hebben bepaalde ontwikkelingen doorgemaakt en we zijn er gestorven. Toen hadden we een vanzelfsprekende verbinding met de diversiteit van de godenwereld. Daarna is voor ons het doek voor de geestelijke wereld gevallen en in onze volgende drie, vier of vijf levens zijn we daarin niet

verder gekomen. Maar nu gaat die wereld weer open. Nu in onze cultuur, die de oude Egyptische in zekere zin weerspiegelt, kunnen we ons bewust worden van de geestelijke wereld en ons afvragen: 'Wie of wat inspireert mij?'

Karma en ziekte

Ik zoek met mensen naar hun voorgeboortelijke voornemens met betrekking tot hun problemen en vraag hun om op een innerlijke manier naar hun problemen te kijken. Ik vraag: "Wat heb je nodig om dit uit te houden?" Zo ontdekte iemand toen dat hij een soort kracht achter zich voelde, en hij vertelde dat hij die kracht ook vanbinnen kende. Het was een wezen dat hij kon ervaren en een naam kon geven. Zo kon hij er een eigen verbinding mee maken. Het wezen van bepaalde krachten ontdekken, helpt ermee om te gaan. Ik vroeg aan iemand met anorexia welke krachten daar aan het werk zijn en hoe dat wezen eruitziet. "Het is smerig en groot," kreeg ik te horen.'

Het ware wezen

Als je zintuigen ontwikkelt om de (helpende) geestelijke wezens waar te nemen, om hun spraak en hun werking te leren kennen, dan kunnen ze subtieler werken. Jaap geeft een voorbeeld uit zijn praktijk: 'Sinds jaren voer ik gesprekken met een zwaar gehandicapte jongen, hij kan niet praten, nauwelijks bewegen of zijn hoofd recht houden. Hij kan zijn vingers niet bewegen, maar op zijn rolstoel heeft hij een bord met letters die hij met hulp van een begeleidster

‘Welk geheim draagt een kind met zich mee?’

kan aanwijzen. De begeleidster zelf begrijpt zijn ‘uitspraken’ niet. Bij zijn eerste bezoek vroeg ik hem wat hij van mij wilde en hij antwoordde: “Geen medelijden maar een zinvol gesprek.” Hij staat mij toe over hem te vertellen, want hij deelde mij zelf mee: “Ik heb een boodschap aan de mensen.” Ik zie in hem een groot wezen in een misvormd lichaam.

Al meteen bij de geboorte toont zich iets van de constitutie van een kind. Dan kun je een vermoeden krijgen van hoe het kind al bepaalde trekken uit een vorig leven heeft meegebracht. Wanneer je zelf een vermoeden hebt van wat je ooit aan relaties of als kiem van je ziekte in een eerder leven hebt aangelegd, dan kun je benieuwd worden naar hoe de ervaringen die je nu daardoor beleeft, jou dichterbij je levensdoel kunnen brengen. Bij ieder nieuw kind dat geboren wordt, moet je dan ook de vraag stel-

len: “Wie ben jij, hoe kan ik proeven wat jij hier komt doen? Wat hebben wij samen afgesproken? Wat vraag je aan mij?” Dat is ook het thema van de kinderbespreking op scholen. Je vraagt je af hoe je kinderen kunt helpen. Wat zie je oprijzen in de gedragingen van een kind? Je moet de vraag stellen: “Is dit zijn wezen of is het een verschijningsvorm?” Daarvoor moet je het geheim van de ‘dubbelganger’ onder ogen zien. Hoe herken je het wezenlijke thema dat het kind als erfenis uit het verleden meenam? Hoe help je het om het oude karma vanuit een vrij ik om te vormen? Niet door de dubbelganger te versterken, maar het ik. Door respect te hebben voor het wezen en alles te accepteren wat zich meldt, omdat het bij het voornemen hoort. Dat heeft allemaal te maken met het geheim dat zich wil verwerkelijken, het geheim van wat er ontstaat en wat overwonnen wil worden.’

Vernieuwing & verandering

We stellen ons ten doel om het werk van Rudolf Steiner op een nieuwe en eigentijdse manier onder de aandacht brengen. We zoeken een nieuw publiek dat de antroposofie ten dele al kent maar niet zoveel kennis heeft van de bronnen. Dat zijn degenen die de actieve, zichtbare kant van de antroposofie in de werkvelden ontmoeten. Zij kennen bijvoorbeeld de vrijeschool, de biologisch-dynamische landbouw of de antroposofische gezondheidszorg, maar het werk van Steiner is hun grotendeels onbekend. Er lijken hindernissen te zijn voor een echte kennismaking met dit werk. Men komt de boeken gewoon niet tegen of ze ogen ingewikkelder dan men verwacht, of de onderwerpen lijken niet van deze tijd...

In dit artikel leest u hoe wij deze obstakels de komende tijd hopen weg te nemen.

Een nieuwe aanpak / opzet van onze uitgaven

Om Steiners werk toegankelijker te maken openen de boeken met een voorwoord, geschreven door een ter zake deskundige. Verder krijgt iedere voordracht een korte introductie. Aan de toegankelijkheid van de vertalingen wordt nog meer aandacht besteed

dan voorheen. Ook de lay-out verandert. De tekst wordt in een modernere jasje gestoken, hij wordt ruimer van opzet en onder meer afgewisseld met citaten. Er is dus meer aandacht voor de presentatie en de schoonheid van het boek zelf. Schoonheid is geen kwestie van iets 'opleuken', maar het is iets wezenlijks, een eerbetoon aan de inhoud.

Alle nieuwe boeken, die volgens plan verschijnen met een regelmaat van drie uitgaven per twee jaar, worden met een boekpresentatie en regio-bijeenkomsten de wereld in gezet.

Bijeenkomsten met begunstigers

Als uitgeverij, bestuur en redactie zoeken we naar een nauwer contact met onze begunstigers. We nodigen hen uit met ons mee te denken over de koers naar de toekomst tijdens een jaarlijks te organiseren middag-bijeenkomst. Daar kunnen we elkaar ontmoeten en geïnspireerd door het werk van Rudolf Steiner ideeën uitwisselen.

Boekpresentaties

Bij het verschijnen van een nieuwe titel organiseren we een boekpresentatie, waarbij het thema van het nieuwe boek wordt geïntrodu-

ceerd met een lezing. Ook daar zal weer gelegenheid zijn om elkaar te ontmoeten, ideeën uit te wisselen en plannen te maken voor de toekomst. De begunstigers kunnen bij die gelegenheid hun eigen nieuwe boek direct meenemen.

Regiobijeenkomsten

Het nieuwe publiek gaan wij ook heel bewust opzoeken door middel van regionale bijeenkomsten rondom het thema van het nieuwe boek. Deze bijeenkomsten organiseren wij samen met regionale ‘ambassadeurs’ die in hun eigen omgeving actief bezig zijn vanuit de inhoud van het werk van Rudolf Steiner. Het thema van het nieuwe boek wordt onder de aandacht gebracht in een lezing door een (ervarings-)deskundige. Het wordt een gelegenheid om het werk van Steiner te leren kennen en met elkaar in gesprek te gaan. Uiteraard is er een boekentafel met onze uitgaven.

Inspiratiebijeenkomsten

Op deze speciale bijeenkomsten willen we in gesprek gaan met lezers en (nog) niet-lezers, zowel van binnen de antroposofische beweging als daarbuiten, om actuele thema’s boven tafel te krijgen. Die gesprekken willen wij ook graag met onze lezers voeren.

‘De productie van onze nieuwe boeken is goed voor mens en milieu.’

De vorm die wij daarvoor gekozen hebben, is een jaarlijks te houden inspiratiebijeenkomst waarin we op zoek gaan naar thema's die nu actueel zijn. Wat zijn de onderliggende oorzaken van problemen waar we tegenwoordig mee worstelen? Vinden we in het werk van Rudolf Steiner een visie en mogelijk een antwoord daarop?

Uitgeverij

De Stichting Rudolf Steiner Vertalingen is nu zelf uitgeverij geworden, een stap die is gezet om het in dertig jaar opgebouwde fonds beter te beschermen en beschikbaar te houden. De scheiding met de vorige uitgeverij Christofoor is in alle harmonie verlopen. We blijven samenwerken, ieder vanuit het eigen specialisme.

In opdracht van de stichting voert Hapé Smeele, die zelf ook boeken uitgeeft, de praktische uitverstaken uit. Daarnaast draagt hij bij aan het vinden van creatieve nieuwe wegen. (Zie pagina 18 waar hij zichzelf voorstelt.)

Het maken van de boeken

Een belangrijk aspect in de vernieuwing is het besluit om verantwoordelijkheid te nemen voor de manier waarop onze boeken worden geprodu-

ceerd. Wij gaan nu in zee met Libertas Pascal, een drukkerij die zeer zorgvuldig te werk gaat ook waar het gaat om de zorg voor het personeel en het milieu. Datzelfde geldt voor Patist, die onze boeken bindt. De keuze voor een ander soort omslag van onze boeken, waar geen laminaat, dus een laagje plastic, overheen hoeft, heeft hier ook mee te maken.

Al met al is het een ambitieus programma, waarbij het verlenen van steun en medewerking van onze begunstigers en lezers zeer op prijs wordt gesteld. Wij denken aan inhoudelijke inbreng bij het zoeken naar actuele thema's tijdens de geplande bijeenkomsten. Verder zijn er handen nodig om de boekpresentaties, de jaarlijkse inspiratiebijeenkomsten en de regionale bijeenkomsten tot een succes te maken.

Wij zien ernaar uit u te ontmoeten en samen verder te werken aan de vernieuwde Rudolf Steiner Vertalingen.

Jeannette Boertien

Opnieuw doordringen tot de bron

Het leven vraagt van tijd tot tijd om een ontwikkelingsstap te zetten. Dat ervaren wij in ons werk aan de Rudolf Steiner Vertalingen nu ook weer. Na 28 jaar en bijna zeventig boeken is de situatie zo veranderd dat we niet zomaar op de oude voet kunnen doorgaan. Antroposofie is aanwezig in de maatschappij, maar nog lang niet echt bekend, laat staan geliefd.

Door middel van de reeks *Rudolf Steiner | werken & voordrachten* is hard gewerkt om antroposofie beschikbaar, bereikbaar en toegankelijk te maken. Maar een nieuwe generatie van lezers die zich zeker wel aangetrokken voelt tot antroposofische ideeën en initiatieven, vindt het niet makkelijk om tot de bron door te dringen. De vorm waarin Rudolf Steiner de antroposofie bracht, is honderd jaar oud en kan niet meer onveranderd naar de huidige tijd worden overgeplant. Mensen hebben tegenwoordig tijdgenoten als gidsen naar de antroposofie nodig, tijdgenoten die op een persoonlijke, zelfbewuste manier antroposofie in hun leven en werk integreren.

Dit vraagt om een andere opzet dan tot nu toe van onze boeken. Niet beginnen met teksten van Steiner

en naderhand een kenner in een nawoord daarover aan het woord laten, maar een nieuwe toegangspoort creëren door een 'werker' in de antroposofie een inleidend essay over zijn of haar ervaringen en ontdekkingen te laten schrijven. Waarna deze inleider de verschillende bronnen bij Rudolf Steiner opvoert – geschreven teksten, voordrachten of delen daarvan – die inspirerend of richtinggevend waren voor de ingeslagen weg. Zo kan in onze uitgaven een keur aan relevante en actuele onderwerpen de revue passeren, waarbij iedere inleider weer een andere invalshoek zal hebben en zal putten uit heel verschillende delen van Steiners verzamelde werk, dat op die manier opnieuw ontsloten wordt.

Deze opzet vormt een breuk met het verleden, maar de tijd vraagt erom.

Rudolf Steiner
De bovenzinnelijke mens

Het leven na de dood

Werken en voordrachten

Rudolf Steiner
De christelijke inwijding en de mysterien van de oudheid

Werken en voordrachten

Rudolf Steiner
Karmaonderzoek 1

Werken en voordrachten

Rudolf Steiner
Geesteswetenschap en geneeskunde

Werken en voordrachten

Rudolf Steiner
Genezend opvoeden

Over kinderen met een ontwikkelingsmerm

Werken en voordrachten

Rudolf Steiner
Kunst en cultuurvernieuwing

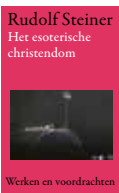
Werken en voordrachten

Het doel bij het begin van de Rudolf Steiner Vertalingen in 1991 was een representatieve selectie uit te geven van het verzamelde werk van Rudolf Steiner in het Nederlands in 48 delen. In het hoge tempo van drie delen per jaar werd de reeks in 2006 voltooid. De 48 delen waren gerubriceerd naar onderwerpen als mens- en wereldbeeld, innerlijke scholing, filosofie, christologie, kunst, opvoedkunde, geneeskunde, natuurwetenschap.

Wat moest er na voltooiing nog gebeuren? Stoppen? Het leek verantwoord om door te gaan – zoveel belangrijke teksten waren immers nog niet vertaald. Dus ontstonden er vanaf 2007 nieuwe uitgaven onder een nieuwe redactie, alleen in een wat rustiger tempo van drie delen per twee jaar. In twaalf jaar tijd verschenen zo achttien boeken. Het uitgebalanceerde palet van 48 delen werd daarmee uiteraard doorbroken. De nieuwe uitgaven werden ‘intuïtief’ gekozen. Een belangrijke ontwikkeling

was de samenstelling van bloemlezingen, zoals *De wereld van de gestorvenen*, *Jaarfeesten* en *De strijd om het mens-zijn*.

Ten opzichte van de reeks van 48 kreeg de ‘Nieuwe reeks’ een opvallend nieuw uiterlijk. De linnen band met ‘stofomslag’ maakte plaats voor een ‘harde koft’ met een kleurige afbeelding, gemaakt door een kunstenaar met een antroposofische achtergrond, iedere twee jaar een andere. Achtereenvolgens waren dat Henk Hage, Benno Sloots, Hans-Dieter Appenrodt, Sonia van der Klift, Doorlie Gerdes en Irene van der Laag. Ook de vijftien herdrukken van de oude serie die de afgelopen jaren verschenen, kregen de nieuwe vorm. Bovendien werden deze herdrukken door de redactie doorgezien en waar nodig verbeterd en aangevuld. Ook verschenen er enkele speciale uitgaven buiten de reeks om, namelijk *Uit de schoot der goden*, *Door de poort van de dood*, *Euritmitherapie* en *Antroposofische weekspreuken*. Tot de veranderingen behoorde verder dat de

EEN GREEP
UIT DE BOEKEN
TOT NU TOE
(P. 10, 11 & 12)

*‘Een groot woord
van dank voor
eenieder die heeft
meegewerkt aan
de vertalingen tot
deze nieuwe fase.’*

‘Nieuwe reeks’ in een ander, modern lettertype werd gezet, waardoor ook de pagina-indeling veranderde. De herdrukken kregen dezelfde behandeling – met het onvermijdelijke nadeel dat deelnemers aan sommige leesgroepen twee verschillende uitgaven op schoot hadden.

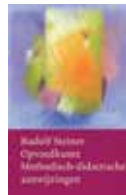
In 2019 is het tijd voor weer zo’n operatie. Bij de beschreven nieuwe opzet past ook een nieuw uiterlijk, waarvan elders in deze nieuwbrief een voorproef is te zien. Op uitgeversgebied heeft er eerder dit jaar al een grote verandering plaatsgevonden. Daardoor is er een andere ploeg aan het werk en hebben we afscheid moeten nemen van de mensen die 28 jaar achter de

schermen hun beste beentje voor de Rudolf Steiner Vertalingen hebben voorgezet: Françoise Berserik voor ontwerp en lay-out, Henk Pel voor zetwerk en correctie, Teun Berserik voor de tekeningen en Jaap Verheij voor technische ondersteuning. Zij verdienen een groot woord van dank.

Ook heeft er een verandering in de redactie plaatsgevonden: Roel Munniks heeft deze verlaten, zodat de redactie nu bestaat uit Frans van Bussel en Michel Gastkemper.

De ontwikkelingsstap is dus groot. Maar we hopen duidelijk te hebben gemaakt waardoor die is gezet. Wij denken zo de Rudolf Steiner Vertalingen en daarmee ook de antroposofie op de hoogte van de tijd te brengen en te houden.

*Frans van Bussel &
Michel Gastkemper*

Schoonheid, ruimte & cadans

Over het vormgeven van een nieuwe generatie 'Steiner-boeken'

De nieuwe vormgeving van de boeken van Steiner Vertalingen is ontworpen door grafisch vormgever Angelique Kleijne. De redactie van de Nieuwsbrief ging met haar in gesprek over het hoe en waarom van de nieuwe lay-out en de nieuwe cover, die radicaal anders is dan de vorige. Een gesprek over aandacht voor de inhoud naar de 'letter' en naar de 'geest'.

Nadat Angelique (49) alle kneepjes van het vak geleerd had van een grafisch vormgever, volgde ze drie jaar de opleiding Vrije Grafiek aan de Academie Arendonk in België. Ze vertelt hierover: 'Ik wilde meer ambachtelijk werken naast het gebruik van de computer, ik wilde niet alleen mijn hoofd maar ook mijn handen aan het werk zetten.' Toen ze enkele jaren geleden haar tienjarige bestaan als zelfstandig vormgever vierde, richtte ze haar huis in met haar grafische werk. Angelique: 'Het was een presentatie van al mijn projecten in opdracht en ook van mijn vrije werk.' Hapé Smeele, fotograaf en uitgever van beroep, kwam kijken en hij was onder de indruk. Hij nodigde haar uit om samen te werken en sindsdien hebben zij verschillende kunstzinnige producties tot stand gebracht. Nu de Stichting Rudolf Steiner Vertalingen voor het uitvoeren van het uitgeverswerk Hapé Smeele heeft gecontracteerd, is Angelique daarmee ook in dit project ingestapt.

Wat heb je ontdekt over Rudolf Steiner bij het zoeken naar een nieuwe boekvorm?

Angelique: 'Wat ik ongelooflijk stimulerend aan hem vind, is zijn werklust. Zijn kunstvisie, zijn altijd verbreden, altijd in ontwikkeling zijn. Dat maakte dat ik de stap durfde te zetten om iets nieuws te brengen. Voor mij zijn de teksten van Steiner ingewikkeld, vaak ongrijpbaar. Daar staat tegenover dat ik wel gebruik maak van BD-producten, Weleda artikelen, de Triodos Bank, enzovoort. Dat geeft een spanningsveld, het maakt me nieuwsgierig naar wat erachter ligt, achter die producten, achter die manier van werken en dat geldbeheer. Waardoor zijn die zo goed? Dat is voor mij een

'Waardoor zijn antroposofische producten en diensten zo goed?'

‘Volgens Steiner klimt de evolutie op tot ingewikkelde vormen om daarna weer eenvoudig te worden; iets daarvan herken ik in de manier waarop ik zelf werk.’

reden om aan de Steinervertalingen mee te werken. Het is omdat ik anderen ermee wil laten kennismaken en daardoor tegelijkertijd mijzelf ook. Met behulp van hedendaagse beeldtaal en heldere typografie kan ik het werk van Rudolf Steiner ondersteunen, dichterbij brengen en begrijpelijker maken, in nauw samenspel met de redactie.

In mijn werk focus ik me in eerste instantie vaak niet op de doelgroep maar juist op wat er leeft bij de maker of de bron, in dit geval Rudolf Steiner. Ik ga op zoek naar wat zijn intentie is, naar wat hij eigenlijk wil zeggen. Bij de vertaling daarvan naar vorm speelt schoonheid altijd een grote rol voor mij, want ik ben ervan overtuigd dat schoonheid steeds op een natuurlijke wijze kan resoneren met de inhoud.’

Hoe ben je op zoek gegaan naar de nieuwe vormgeving?

Angelique: ‘In de besprekingen vooraf was duidelijk hoe de nieuwe vormgeving samenhangt met het derde-fase-plan. De opdracht aan mij was de boeken zo toegankelijk mogelijk te maken voor een breder publiek. Ik kreeg veel vrijheid, maar ik merkte ook dat het vinden van aanknopingspunten me een fundament gaf om

goed aan de slag te kunnen gaan. Het viel me op dat de boeken in de bestaande reeks bijna hermetisch gesloten zijn op verschillende fronten. De typografie was goed maar in de compacte letter en opmaak zat ook een zekere geslotenheid. Ik heb gekozen voor een letter van dezelfde uitgever die iets ruimer oogt en iets ronder en meer open is, de *Collis*. Hij komt ook goed tot zijn recht als je hem groter maakt, op de cover of in citaten. Met de variaties en de bijzondere extra tekens ervan kan je een boek heel mooi in een eenheid zetten. Zelfs een complex boek zoals *Uit de sterren – De lange weg naar een nieuwe geboorte*, dat veel verschillende onderdelen bevat. Door openheid, schoonheid en poëzie in een boek toe te laten, ontstaat er ademruimte en een speelse cadans. Die bieden rustpunten aan de lezer, en dat is waarnaar ik heb gezocht.’

Wat kan je vertellen over jouw ontwerp van de cover?

Angelique: ‘De cover is het eerste wat je ziet van een boek, maar het is ook het eerste wat je voelt. Ik heb net de ‘Expert class Boekontwerp’ afgerond aan het Plantin Instituut voor Typografie in Antwerpen. Daar heb ik veel geleerd van docenten en medestuden-

WERK VAN KUNSTENAARS
DIE GEÏNSPIREERD ZIJN DOOR
RUDOLF STEINER

ten, onder meer over het belang van duurzaamheid en zo eerlijk mogelijk produceren. Daarbij hoort ook de ‘tactiliteit’ van een boek. Hoe voelt het, en vooral waarvan is het gemaakt? Dat zijn de redenen waarom we niet langer de geplastificeerde cover gebruiken.’ (De omslagen van onze uitgaven tot nu toe waren met een fijn laagje laminaat overtrokken – red.)

‘De cover wordt gezeefdrukt, een ambachtelijk proces dat zorgt voor een subtiele kwaliteit waarmee ik hoop recht te doen aan de ideeën van Rudolf Steiner.’

‘In de voorbereiding voor het ontwerp heb ik gezocht naar werk van kunstenaars die geïnspireerd zijn door Rudolf Steiner, zoals Hilma af

ONDERZOEKSPROCES NAAR
 TYPOGRAFIE, VORM, KLEUR,
 PAPIER EN TECHNIEKEN

Klint, Paul Klee, Joseph Beuys, Olafur Eliasson. Hoe brengen zij antroposofische ideeën tot een eigen beeldtaal? Aan Steiners eigen ontwerpen, het Goetheanum, de bordtekeningen en lino'sneden ontdekte ik zijn bewegelijke vormtaal. Rudolf Steiner zei: "De evolutie klimt op tot ingewikkelde vormen en wordt daarna weer eenvoudig." Iets daarvan herken ik in de manier waarop ik zelf werk. Ik speel met ruimte en vorm, maak en schrap, en zo ontstaan dingen die ik niet bedenken maar die ik probeer wel toe te laten. Daarnaast wil ik meer lucht geven, meer ademruimte door letterlijk 'bloot te laten', door het papier zelf deels zichtbaar te laten zijn. Het is al zo mooi van zichzelf.

Uiteindelijk heb ik gekozen voor een ietwat ruw aanvoelende cover met één vrije vorm in uniekleur. Die vorm en kleur veranderen per boek en worden tot een eigen vormlijn op de ruggen van de boeken in de reeks. De cover wordt gezeefdrukt, dat is een ambachtelijk proces. Ik kies daarvoor omdat ik het idee heb dat mensen ontvankelijk zijn voor de subtiele kwaliteit die dat oplevert. Daarmee hoop ik recht te doen aan de ideeën van Rudolf Steiner.'

Boeken uitgeven

De weg van idee tot vorm

Sinds het begin van dit jaar werk ik als uitgever voor de Stichting Rudolf Steiner Vertalingen. Ik zie het als mijn taak om de schat die de afgelopen dertig jaar is opgebouwd (bijna 70 titels die zijn vertaald en uitgebracht) te koesteren en verder uit te bouwen, dit vooral door het brengen van schoonheid, het aandragen van ideeën en het versterken van de bestaande organisatie. Dit klinkt mogelijk wat vaag, maar dat is het niet. Het koesteren betekent heel concreet ervoor te zorgen dat alle titels beschikbaar blijven en het liefst in een eigentijdse vormgeving. Een boek is immers pas 'af' als het ook echt gelezen wordt. Het aandragen van nieuwe ideeën is essentieel, omdat de (boeken)wereld steeds verandert en oude vormen vaak niet meer houdbaar zijn. En schoonheid zie ik als iets wezenlijks. Het poëtische is m.i. een belangrijke toegangspoort tot het mystieke.

Als autonoom fotograaf begon ik ruim 30 jaar geleden met vooral oog te hebben voor het politieke en het sociale. Dat heeft zich in de loop van de jaren verplaatst naar kunst en spiritualiteit, maar beide terreinen hebben nog altijd mijn interesse. Daarom beweeg ik me graag op het snijvlak van het mystieke en het aardse.

Een van mijn grote fotoprojecten was een bekroond drieluik over kwaliteit van leven. Hierin onderzocht ik hoe we een antwoord kunnen geven op het lijden en de dood. De drie fotodocumentaires verschenen in boekvorm en als expositie meestal begeleid met lezingen.

In de loop van de jaren maakte ik veel portretten en fotodocumentaires en fotografeerde ik landschappen, in Nederland en in het buitenland. De onderwerpen varieerden van 'Overleven in de Chileense dictatuur' tot schrijversportretten, en van theaterprogramma's en dansvoorstellingen tot landschappen in Schotland en Lapland. In mijn fotografie zocht ik steeds weer naar nieuwe vormen en werkwijzen.

Tien jaar geleden ben ik naast mijn fotografie begonnen met uitgeverij Nachtwind. Ik wilde een platform scheppen voor kunstenaars en denkers. De boekenwereld was naar mijn smaak te veel gericht geraakt op 'snel succes' en te weinig op het opbouwen van waardevolle collecties.

Ik had het idee dat er met de juiste aandacht en creativiteit nieuwe wegen konden worden gevonden om licht op het werk van zulke denkers en kunstenaars te laten schijnen. En dat idee

bleek te kloppen, want in de loop van die tien jaar zijn er vanuit Nachtwind prachtig ontworpen boeken verschenen die de weg hebben gevonden naar hun publiek.

Het bijzondere van boeken uitgeven – en in feite van elk project – is dat het eigenlijk een soort incarnatieproces is. Eerst is er alleen maar een wens of een globaal idee en heel langzaam komt dat tot wasdom en krijgt het vorm. Hoe zorgvuldiger je vooral bij het beginpunt bent, hoe mooier het in de vorm komt. En net als bij ons mensen, is dat proces voor elk boek, elk project uniek. Bij het initiëren van mijn projecten laat ik me daarom graag leiden door mijn nieuwsgierigheid naar andere manieren van denken en ervaren.

Al die ervaringen hoop ik nu creatief te kunnen inzetten om de vertalingen van het werk van Rudolf Steiner verantwoord en ‘schoon’ in de wereld te zetten. De Steiner Vertalingen hebben een prachtige staat van dienst en een enorm potentieel om verder te groeien.

Hapé Smeele

www.hapesmeele.nl
www.nachtwind.nl

*‘Ik laat me
 graag leiden
 door mijn
 nieuwsgierigheid
 naar andere
 manieren van
 denken en
 ervaren.’*

Rudolf Steiner | werken & voordrachten

- Algemene menskunde als basis voor de pedagogie, GA 293
- Antroposofie. Een nieuwe benadering, GA 234
- Antroposofie voor jonge mensen, GA 17
- De antroposofische beweging I.
Ontstaansgeschiedenis, GA 257, *een keuze*, en GA 258
- De antroposofische beweging II.
Toekomstimpulsen, GA 260 en GA 260a, *een keuze*
- Antroposofische weekspreuken, uit GA 40, *uitgave buiten de reeks Werken & voordrachten*
- Apocalypse en priesterschap, GA 346
- Het bewustzijn van de ingewijde, GA 243
- Het Bijbelse scheppingsverhaal, GA 122
- De bovenzinnelijke mens. Het leven na de dood, GA 231
- Brieven, *div. GA, een keuze*
- De christelijke inwijding en de mysteriën van de oudheid, GA 8
- Egyptische mythen en mysteriën, GA 106
- Het esoterische christendom, GA 118 en GA 130, *een keuze*
- Esoterische scholing, GA 264-268, *een keuze*
- Euritmitherapie, GA 315, *uitgave buiten de reeks Werken & voordrachten*
- Het evangelie naar Johannes, GA 103
- Het evangelie naar Lucas, GA 114
- Het evangelie naar Marcus, GA 139
- Het evangelie naar Mattheüs, GA 123
- De filosofie van de vrijheid, GA 4
- Gedichten, spreuken, meditaties, GA 40 *e.a.*
- Geesteswetenschap en geneeskunde, GA 312
- Genezend opvoeden. Over kinderen met een ontwikkelingsstoornis, GA 317
- Gezondheid, ziekte, genezing, *div. GA*
- Grondslagen voor een verruiming van de geneeskunde, GA 27
- Inzicht in het mysterie van Golgotha, GA 175, *een keuze*
- Jaarfeesten, *div. GA*
- Karma van het beroepsleven. Werken aan de toekomst, GA 172
- Karmaonderzoek 1, GA 240, *een keuze*, en GA 235
- Karmaonderzoek 2, GA 236, *een keuze*
- Karmaonderzoek 3, GA 236, GA 237 en GA 240, *een keuze*
- Karmaonderzoek 4, GA 237 en GA 240, *een keuze*
- Karmaonderzoek 5, GA 238
- Kerngedachten van de antroposofie, GA 26
- De kernpunten van het sociale vraagstuk, GA 23
- Kosmische hiërarchieën. De evolutie van aarde en mensheid, GA 110
- De kringloop van het jaar, GA 223 en GA 229, *een keuze*
- Kunst en cultuurvernieuwing, GA 275
- Macrokosmos en microkosmos, GA 119

Meditatie, GA 12, GA 16 en GA 17
 Mens en sterrenwereld, *div.* GA
 Menswaardige voeding, *div.* GA
 Metamorfofen van de ziel, GA 58/59,
een keuze
 Mijn levensweg, GA 28
 Mysteriedrama's I: De poort van de
 inwijding en De beproeving van
 de ziel, uit GA 14
 Mysteriedrama's II: De wachter aan
 de drempel en Het ontwaken der
 zielen, uit GA 14
 Mysterieplaatsen en inwijdings-
 wegen, GA 232
 Opvoeding en onderwijs. Spirituele
 grondslagen, GA 305, *een keuze*
 Opvoedkunst. Methodisch-didac-
 tische aanwijzingen, GA 294
 Over de drempel. Spirituele erva-
 ringen, GA 147 *e.a.*
 Sociale toekomst, GA 332a
 Spiritualiteit en pathologie. Een
 cursus voor artsen en priesters,
 GA 318
 De spirituele bronnen van de kunst,
 GA 271
 De strijd om het mens-zijn. Aspecten
 van het kwaad, *div.* GA
 Theosofie, GA 9
 Uit de schoot der goden. De werkelijk-
 heid van de evolutie, GA 132, *uitgave*
buiten de reeks Werken & voordrachten
 Uit de sterren. De lange weg naar een
 nieuwe geboorte, *div.* GA
 Voorbij de grenzen van de natuur-
 wetenschap, GA 322

Vorm en beweging. Architectuur,
 beeldhouwkunst, euritmie, *div.* GA
 Vruchtbare landbouw op biologisch-
 dynamische grondslag, GA 327
 Waarheid en wetenschap en Filosofie
 en antroposofie, GA 3 en GA 35,
een keuze
 De weg tot inzicht in hogere werelden,
 GA 10
 Wegen naar Christus, GA 131
 De wereld van de gestorvenen,
 GA 141 *e.a.*
 Wereldgeschiedenis in het licht van
 de antroposofie, GA 233
 Werkingen van het karma, GA 120 en
 GA 135
 De wetenschap van de geheimen der
 ziel, GA 13
 Het wezen van de kleuren, GA 291
 Zintuigen en levensprocessen, *div.* GA

Voorgenomen thematische uitgaven
 Verborgene geschiedenis
 Pedagogie in deze tijd
 Levenskunst

GA: onder dit nummer opgenomen in de
 Rudolf Steiner Gesamtausgabe, Rudolf
 Steiner Verlag, Dornach.

Begunstiger worden?

De begunstigers vormen het fundament van de Steiner Vertalingen. Met elkaar zorgen onze begunstigers ervoor dat het werk van Rudolf Steiner door ons kan worden vertaald en uitgegeven, waarmee het bereik en de betekenis van zijn werk in het Nederlandse taalgebied wordt vergroot.

Met een bedrag van minimaal € 65 per jaar steunen de begunstigers het werk van de stichting. Jongeren (tussen 18 en 25 jaar) doen dit door € 25 per jaar bij te dragen.

In principe verschijnen er iedere twee jaar drie nieuwe uitgaven, daarnaast verzorgt de stichting herdrukken, zodat de boeken voor de lezers beschikbaar blijven.

Begunstigers die in één keer een bedrag willen schenken van ten minste € 3.000, ontvangen de complete reeks van tot nu toe verschenen boeken. U kunt zich aanmelden als begunstiger door contact op te nemen met ons secretariaat via secretariaat@steinervertalingen.nl.

Bijdragen van begunstigers

De oproep aan begunstigers om een hogere bijdrage te schenken is niet onbeantwoord gebleven en een aantal begunstigers is zeer royaal geweest. De bijdragen zijn ingezet om twee nieuwe uitgaven (*Over de drempel*, *De sterrenwereld en de mens*) te laten verschijnen én diverse herdrukken te verzorgen om de voorraad op peil te houden. Helaas hebben de bijdragen niet kunnen voorkomen dat het jaar 2018 met een negatief financieel resultaat is afgesloten. Het nieuwe model, waarbij we sinds begin 2019 zelf als uitgever optreden, laat reeds hogere opbrengsten uit de boekenverkoop zien. Onze oproep aan begunstigers om vooral royaal bij te dragen en in hun kring het begunstigerschap te promoten blijft niettemin actueel.

Namens het bestuur,

*Floris Lambrechtsen,
penningmeester*

Ja! Ik wil graag bijdragen aan het tot stand brengen van de editie *RudolfSteiner | werken & voordrachten*. Hiernaast geef ik mijn keuze aan.

- Ik geef mij op als begunstiger en ben bereid tot een gift van € 65 per jaar. Ik ontvang de delen van het lopende jaar.
- Ik geef mij op als jonge begunstiger en ben bereid tot een gift van € 25 per jaar. Mijn geboortejaar is _____
- Ik geef mij op als decenniumbegunstiger. Ik maak een bedrag van € 3.000 over en ontvang de tot dusver verschenen delen gratis, plus de nieuw te verschijnen delen t/m 2019.
- Ik overweeg u te steunen met een periodieke uitkering of een legaat. Neemt u contact met mij op.

Bijdragen kunnen worden overgemaakt op de rekening bij de ING bank, nr. NL88 INGB 0000698 388 of de rekening bij de Triodos Bank, nr. NL80 TRIO 0212 1852 25 t.n.v. Stichting Rudolf Steiner Vertalingen te Zeist.

Naam _____ m/v

Adres _____

Postcode _____ Plaats _____

E-mailadres _____

Telefoon _____

Deze bon graag in een voldoende gefrankeerde envelop toezenden aan:

Voldoende
frankeren
s.v.p.

Stichting Rudolf Steiner Vertalingen
Boswachtersveld 203
7327 JS Apeldoorn